

Posudok dizertačnej práce PhDr. Miroslava Pavla

Riešiteľ: PhDr. Miroslav Pavel

Názov dizertačnej práce: Architekt Jindřich Merganc: lidský rozměr

Študijný program: Architektura a urbanismus

Odbor: Dějiny architektury a památková péče

Ústav: Ústav teorie a dějin architektury

Školiteľ: prof. Ing. arch. Matuš Dulla, DrSc.

Oponent: Ing. arch. Elena Szolgayová, PhD.

Predložená dizertačná práca je venovaná životu a dielu českého architekta Jindřicha Merganca (1898 – 1974), ktorý celý svoj profesionálny život prežil na Slovensku. Práca predstavuje jednu zo série štúdií venovaných pôsobeniu absolventov českých architektonických škôl na Slovensku.

Cieľom práce je predstaviť Mergancovu tvorbu v celej jej šírke, pokúsiť sa nájsť autenticitu architektovej vyjadrovania. Architekt je pritom slovami autora vnímaný ako „mediátor transkultúrnej difúzie“, ktorý tvorí spojnicu medzi českou a slovenskou architektúrou.

Zvolená téma je doteraz v literatúre iba čiastočne rozpracovaná, čo dokumentuje kapitola 2 a zoznam použitej literatúry. Tému považujem za prínosnú, najmä v širšom kontexte obohatenia poznatkovej základne dejín architektúry na území Čiech a Slovenska.

Základnými výskumnými otázkami bolo zhodnotenie, do akej miery bol Merganc vo svojej tvorbe inovátorom alebo naopak nositeľom architektonického kánonu svojej doby, ako hlboko sa v jeho diele prejavili totalitné vplyvy a ako sa vyvíjal jeho rukopis po 2. svetovej vojne. Vzhľadom na nemožnosť získať všetky potrebné dokumenty a informácie zostáva odpoveď najmä pre obdobie po 2. svetovej vojne čiastočne otvorená.

Zvolenými metódami práce bol kvalitatívny výskum založený na analýze archívnych a textových zdrojov, štúdiu realizácií in situ a riadené otázky pamätníkom. Cieľom bolo nielen zdokumentovať stavby a návrhy, ale aj historické fakty získané od rodinných príslušníkov a na ich základe podať pravdivý obraz o živote a diele Merganca. Rešerše archívnych zdrojov naznačili typické problémy s ich (ne)dostupnosťou, fragmentovanosťou. Vysoko preto hodnotím dôslednú a detailnú prácu v archívoch, ktorá umožnila identifikovať i doteraz neznáme Mergancove práce. Prínosné je zdokumentovanie archívu Ústavu dejín a teórie architektúry FA STU.

Kombinácia sociálno-kulturologického a stavebno-historického výskumu umožnila zhromaždiť cenné informácie o súčasnom stave stavebného fondu Mergancovho diela a jeho histórii. Jeho dielo bolo podrobne zdokumentované a je prehľadne prezentované v chronologicky zoradenej prílohe dizertačnej práce. Žiaľ podarilo sa získať iba fragmenty dokumentácie prác, ktoré vznikli po druhej svetovej vojne. Potvrdila sa tak informácia od syna arch. Merganca z osemdesiatych rokov, že

otec svoj odborný projektový archív sám zničili (spálil na dvore svojho rodinného domu) s pocitom, že jeho práca nebude už nikoho zaujímať.

Samostatnú cennú skupinu archiválií tvorí korešpondencia medzi Plečnikom a Mergancom, dokumentujúca výnimočný vzťah učiteľa a žiaka, ktorý prerástol do celoživotného priateľstva. Merganc videl v Plečnikovi nielen odbornú, ale aj ľudskú autoritu a vzor.

Hlavné úsilie práce sa sústredilo na preskúmanie názorov, postojov a myšlienok Jindřicha Merganca, ktoré boli v pozadí jeho tvorby. V práci sa tak podarilo predstaviť viac-menej celistvý životný príbeh tohto výnimočného architekta, výnimočného predovšetkým v jeho skromnosti, pracovitosti a neegocentrickosti. Práca tak podáva nie len živý obraz Mergancovej tvorby na pozadí historických udalostí a komplikovaných a ľudsky náročných okolností, ale predstavuje Merganca v jeho jasných občianskych a ľudských postojoch a osobnej statočnosti.

Mergancovými silnými črtami bola prirodzená striednosť a ľudské merítko architektúry. Bol architektom, ktorý vždy rešpektoval pranie zadávateľa, objednávateľa. Súhlasím s konštatovaním, že mu bol cudzí akýkoľvek extrémizmus a experimenty, tvorba na efekt. Možno tiež súhlasiť s konštatovaním, že jeho purizmus, nechť k dekorativizmu, boli úprimné a Mergancovi vlastné vo všetkých tvorivých obdobiach. Tie sú prezentované v samostatných kapitolách podľa prevažujúcich štýlových znakov.

V dizertačnej práci je hodnotná snaha o pochopenie ľudských a kultúrnych črt Mergancovej osobnosti ako kľúča pre pochopenie jeho diela, ktorá priniesla nový rozmer interpretácie jeho diela. Za podstatný považujem odkaz na jeho profesijnú skromnosť, pri tom ale jasný a civilný umelecký vkus. Práca tak prináša nové poznatky o živote a diele architekta Merganca.

Dizertačná práca je jasne štruktúrovaná, logicky postavená, prehľadne usporiadaná, napísaná plynulým a čitateľným jazykom, štylisticky konzistentná. Výsledky sú prehľadne prezentované a autorov fotografický materiál má nie len vysokú dokumentárnu hodnotu, ale veľmi dobre ilustruje aj nasadenie pri prieskume in situ.

K práci mám niekoľko menších formálnych pripomienok:

- V tézach dizertačnej práce som nenašla zoznam prác dizertanta,
- v celom texte je pomerne veľa preklepov.
- na viacerých miestach je nesprávne uvedený miestopisný názov obce Hodruša Hámre (ako Hondruša Hámre – str. 144, 145) – na niektorých miestach je názov ale uvádzaný správne – str. 146,
- str. 117, 120 – má byť Dérer, nie Derér,
- str. 176 – má byť Szolgayová Elena, nie Eva.

Mám tiež niekoľko výhrad k prepisu a interpretácii listu J. Plečnika Mergancovi (str. 51, 52). V prepise úvodu listu na str. 51 autor dešifruje oslovenie ako „Milý ješiteli“ a následne toto zvláštne oslovenie analyzuje ako možný odkaz na dotknutosť Merganca, keďže víťazstvo v súťaži nevedlo k realizácii jeho víťazného návrhu. Pri pohľade na faksimile listu na str. 52 je však zrejmé, že

oslovenie je „Milý příteli“ (Plečník dôsledne písal nad písmená „i“ a „j“ bodku.) V texte listu je pri prepise ešte viacero nepresností, ktoré trocha významovo obsah listu posúvajú, resp. zahmlievajú.

Tieto výhrady však neznižujú význam spracovania a interpretácie doloženej korešpondencie Merganca a Plečnika, jej zdokumentovanie naopak patrí medzi významné prínosy práce a zaslúžilo by si ešte podrobnejšie rozpracovanie a publikovanie. Rovnako, uvedené pripomienky nemajú zásadný charakter.

Dizertant v práci preukázal schopnosť orientovať sa v problematike, systematizovať existujúce vedomosti, hľadať a nachádzať chýbajúce ohnivka, vnímať osobnosť architekta v širšom ľudskom a historickom kontexte. Dokázal aj schopnosť celostného pohľadu na problematiku v širšom kontexte vedného odboru.

Predložená dizertačná práca je prínosná, má všetky potrebné atribúty, ktoré sú na dizertačnú prácu po obsahovej a formálnej stránke kladené. Odporúčam komisii po obhajobe práce udeliť PhDr. Miroslavovi Pavlovi akademický titul Ph.D.

V Bratislave, 30.12. 2018

Ing. arch. Elena Szolgayová, PhD.